

УДК 339.13:338:631.155

М. А. Горлачук,

к. е. н., доцент, старший науковий співробітник, докторант кафедри менеджменту біоресурсів і природокористування, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

В. О. Ляховець,

молодший науковий співробітник, аспірант кафедри менеджменту біоресурсів

і природокористування, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА ЯК ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ РЕГІОНУ

M. Gorlachuk,

PhD in Economics, Associated Professor, sr. researcher, doctoral candidate of the Department of Management Life and Environmental Sciences, Ternopil national economic university, Ternopil

V. Liahovets,

Postgraduate of the Department of Management Life and Environmental Sciences, Ternopil national economic university, Ternopil

PROSPECTS OF PRODUCTION OF CATTLE BREEDING AS THE BASES OF ENSURING EFFECTIVE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN MARKET OF THE REGION

У статті розглянуто актуальні проблеми виробництва сільськогосподарської продукції на прикладі галузі м'ясного скотарства як найбільш кризового елемента функціонування економічного механізму розвитку аграрного ринку регіону в цілому. Проведено економічне оцінювання процесу відтворення поголів'я великої рогатої худоби — матеріальної основи сучасного формування і функціонування ринку яловичини. Досліджено ринкові тенденції формування динаміки чисельності поголів'я худоби, визначено основні закономірності відтворювального процесу у скотарстві, проаналізовано досягнутий рівень економічної ефективності функціонування галузі та окремих категорій сільськогосподарських виробників. Визначено секторальні особливості існуючої ринкової структури виробництва і реалізації яловичини на аграрному ринку регіону, зокрема, з врахуванням фермерських та особистих господарств населення. У роботі також розглянуто окремі проблеми формування і функціонування ринку телятини. Обґрунтовано емпіричні закономірності функціонування ринку яловичини, котрі значною мірою зумовлені загальним процесом циклічного галузевого відтворення, і визначають ефективність виробництва, особливості збуту та споживання сільськогосподарської продукції, що вимагає розробки відповідної аграрної політики з метою адекватного економічного регулювання аграрного ринку. Визначено перспективи економічного процесу відтворення поголів'я великої рогатої худоби та виробництва у галузі скотарства в цілому, а також стратегічні напрями забезпечення ефективного розвитку ринку яловичини як структурної складової сучасного аграрного ринку регіону.

The urgent problems of production of agricultural products in the example of branch of meat cattle breeding as most crisis element of the functioning of the branch economic mechanism of development of the agrarian market of the region in general are considered in the article. Economic estimation of process of a reconstruction of the number of cattle — a material basis of modern formation and functioning of the market of beef is carried out. Market tendencies of formation of the dynamics of a number of a livestock of the cattle are investigated, the main regularities of reproductive processes in cattle breeding are defined, the reached level of economic efficiency of functioning of branch and separate categories of agricultural producers are analyzed. Sector features of the existing market structure of production and realization of beef in the agrarian market of the region, in particular, taking into account farmer and personal farms of the population are defined. Separate problems of formation and functioning of the market of veal are also considered in the work. Empirical regularities of functioning of the market of beef which are substantially predetermined by the general process of a cyclic branch reconstruction are proved, and production efficiency is defined, features of the sale and consumption of agricultural production which demands development of the corresponding agrarian policy for the purpose of adequate economic regulation of the agrarian market. The prospects of the economic process of a reconstruction of number of cattle and production in branch of cattle breeding in general, and also the strategic directions of ensuring effective development of the market of beef as a structural component of the modern agrarian market of the region are defined.

Ключові слова: скотарство, ринок яловичини, аграрний ринок, відтворення, поголів'я ВРХ.
Key words: cattle breeding, market of beef, agrarian market, reproduction, cattle stock.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним із найважливіших факторів, котрі впливають на ринкову кон'юнктуру і зумовлю-

ють більш довготривалі процеси формування та розвитку елементів інфраструктури аграрного ринку, організацію взаємовідносин між товаро-

виробниками, їх постачальниками і споживачами продукції, з одного боку, та державою — з другого, є матеріальний, сировинний базис формування пропозиції сільськогосподарської продукції. Стосовно скотарства такими є економічний процес відтворення поголів'я великої рогатої худоби та його основні кількісні параметри — чисельність стада, обсяги виробництва продукції як невід'ємні компоненти наукового підходу до аналізу сучасного стану галузі. Вони є головними показниками для визначення розмірів галузі, кількісних характеристик динаміки поголів'я і структури стада тварин, а за певних виробничих умов, а також методів й цілей дослідження вказані індикатори фактично перетворюються в якісні показники досягнутого рівня виробництва та розвитку ринку яловичини як складової аграрного ринку. Критично кризовий стан скотарства та незадовільний стан функціонування ринку яловичини вимагають обґрунтування шляхів негайного розв'язання існуючих проблем, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню науково-практичних проблем розвитку виробництва продукції скотарства, зокрема, м'ясного та відповідного сегмента аграрного ринку присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Значну увагу вирішенню проблем розвитку скотарства і функціонуванню ринку яловичини приділено у наукових працях М.В. Гладія, Т.М. Білоконя, Н.Г. Копитець, Р.В. Логоші, Н.С. Ляліної, М.В. Місюка, М.М. Одінцева, М.К. Пархомця, П.Р. Пуцентейла, П.Т. Саблука, Н.І. Шиян, О.А. Шуст та ін.

Серед досліджень зарубіжних науковців вирізняються наукові розвідки з вказаних питань В. Абея, А. Вебера, Е. Волькен, Р. Плате, Ф. Пробста, А. Ханау та інших вчених.

Водночас дослідження ринкових особливостей виробництва продукції м'ясного скотарства, економічних аспектів розвитку ринку яловичини як складової аграрного ринку вимагає в умовах сучасної економічної кризи, яка має ознаки системного характеру — в особливій мірі це стосується передусім тваринницької галузі — обґрунтування ефективних шляхів практичного вирішення актуальних проблем, що відіграють важливе значення в організації аграрного ринку, забезпеченні доходів товаровиробників сільськогосподарської продукції та продовольчої безпеки населення в цілому.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає в науковій оцінці та аналізі основних економічних тенденцій розвитку галузі скотарства та відповідного сегмен-

ту аграрного ринку, пов'язаних передусім з відтворенням чисельності поголів'я великої рогатої худоби, динамікою виробництва продукції м'ясного скотарства та її пропозицією, котрі визначають кон'юнктуру ринку яловичини в умовах регіону — розглянути на прикладі Тернопільської області. Досліджувані економічні процеси суттєвою мірою обумовлюють особливості та перспективи розвитку регіонального аграрного ринку на найближче майбутнє. Не дивлячись на значну увагу великої кількості вчених до окремих проблем розвитку аграрного ринку й, зокрема, ринку яловичини, шляхи його формування та організації в умовах конкретних регіонів ще не повністю опрацьовані та розкриті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ринкових умовах успішна реалізація стратегічних напрямків розвитку регіонального ринку яловичини у значній мірі залежить від ефективності використання виробничого потенціалу галузі скотарства. Потенціал формується під безпосереднім впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, що орієнтують регіон на досягнення довгострокових цілей розвитку у відповідності з наявним ресурсним забезпеченням галузі. Ефективність використання наявного потенціалу регіону визначає результативність діяльності усіх товаровиробників, посередників та споживачів продукції, які формують ринок яловичини у Тернопільській області.

Основним пріоритетом аграрної політики має бути формування продовольчої безпеки держави. Інші завдання, навіть першочергового характеру, варто розглядати як складові зазначеного пріоритету. З метою вирішення проблеми продовольчої безпеки найбільш необхідною є розробка нової державної аграрної політики, яка має визначити стратегічні орієнтири та завдання розвитку агропродовольчої сфери країни з одночасною розробкою основних економічних механізмів їхньої реалізації у регіонах країни [1, с. 45—51].

Ретроспективний аналіз розвитку м'ясного скотарства вказує, що пік виробництва яловичини та кількості поголів'я великої рогатої худоби у Тернопільській області припадали на 1975 та 1985 роки, відповідно — 932,2 і 989,3 тис. голів (рис. 1). Виробництво у галузі тоді було зосереджено переважно в міжколгоспних відгодівельних господарствах. Скотарство стало однією з головних галузей сільського господарства області. Вже у 1966—1976 рр. вартість його товарної продукції становила 28,5 % всіх грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції, у т. ч. вартість товарної яловичини 17,3 %. Після цукрових буряків і зерна в структурі грошових надходжень яловичина займала третє місце.

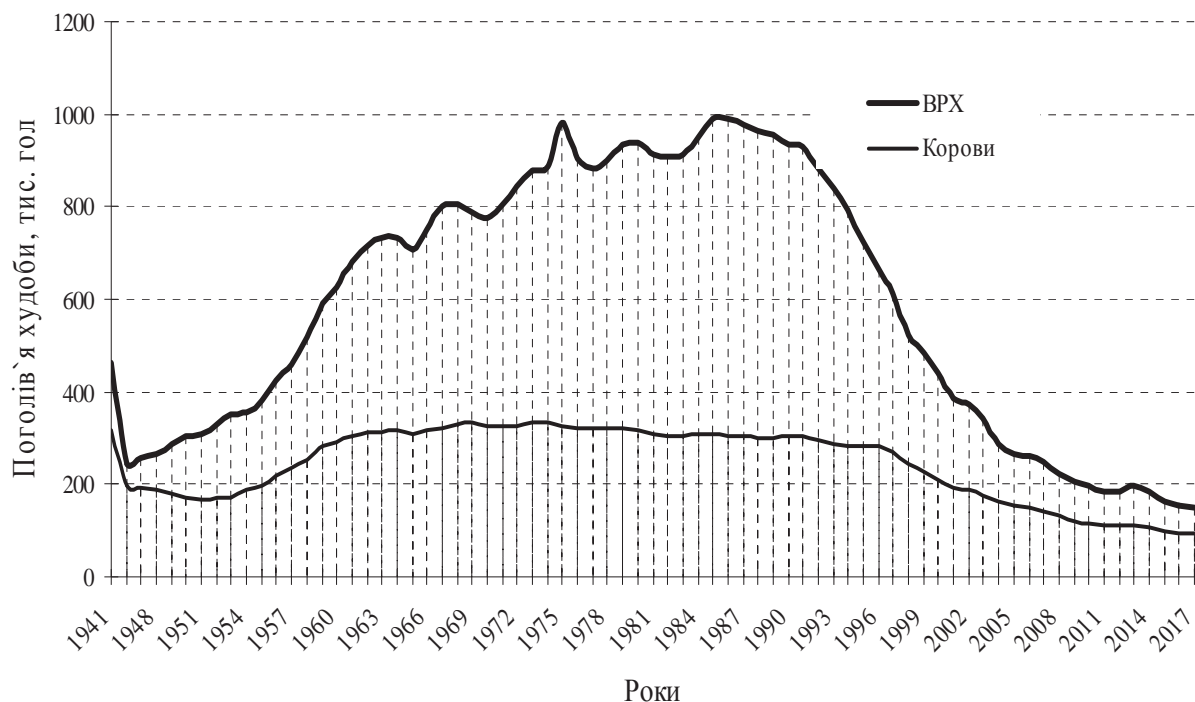

Рис. 1. Динаміка поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств Тернопільської області (на 1 січня відповідного року)

Збільшенню виробництва яловичини і підвищенню економічної ефективності скотарства сприяли економічно обґрунтована спеціалізація колгоспів і міжгосподарське кооперування [2, с. 144—147].

Поглиблена спеціалізація і концентрація виробництва яловичини дали можливість найбільш раціонально організувати інтенсивне вирощування і відгодівлю великої рогатої худоби, впровадити комплексну механізацію та в результаті цього збільшити виробництво м'яса з мінімальними витратами кормів, праці і коштів.

Протягом періоду Незалежності нашої держави у Тернопільській області спостерігається скорочення поголів'я великої рогатої худоби, що інтенсивно розпочалось, починаючи з 1991 року. У 2017 році в регіоні зафіксовано скорочення поголів'я великої рогатої худоби більше ніж у 6,5 разів в порівнянні з досягнутим історичним максимумом утримуваного поголів'я худоби у 1985 році та більше ніж в 6 разів у порівнянні з 1991 роком. Нині кількість поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств Тернопільщини становить 151,1 тис. голів, у тому числі корів 94,8 тис. голів — це історичний мінімум утримуваного поголів'я стада ВРХ за весь відомий період статистичного спостереження економічного розвитку галузі. Таким чином, в господарствах Тернопільщини спостерігається звужений процес циклічного відтворення поголів'я худоби, а й, відповідно, усієї галузі скотарства, що негативно відображається на показниках обсягів виробництва яловичини.

Найбільше зменшилась чисельність тварин у Підгаєцькому, Зборівському, Чортківському, Збаразькому районах. Найменша чисельність поголів'я великої рогатої худоби спостерігається у Густинському, Кременецькому, Підгаєцькому, Борщівському, Монастириському, Чортківському районах [3].

Нині у Тернопільській області зосереджено близько 4 % загального поголів'я великої рогатої худоби в Україні.

Регіональна структура утримання телят у Тернопільській області відзначається досить великою строкатістю. Значні зміни чисельності поголів'я телят в області особливо за період 2010—2016 рр. зумовили інший розподіл районів за розмірами утримуваного у них поголів'я та реалізованої продукції.

Якщо у 2010 р. максимальна кількість реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами спостерігалася в Ланівському районі 6118 ц, а мінімальна в Шумському — 6 ц, то у 2015 р. максимальна кількість реалізованої на м'ясо ВРХ була в Тербовлянському районі — 6329 ц, а мінімальна — у Підгаєцькому — 4 ц. Цей процес відбувається, як вже зазначалося, на фоні зменшенням кількості поголів'я худоби по всій території області, а тому місце районів у ранжируваному ряді за обсягами реалізації продукції яловичини визначається передусім дією двох основних факторів: чисельністю поголів'я тварин на початку досліджуваного періоду і темпами скорочення утримуваного поголів'я великої рогатої худоби.

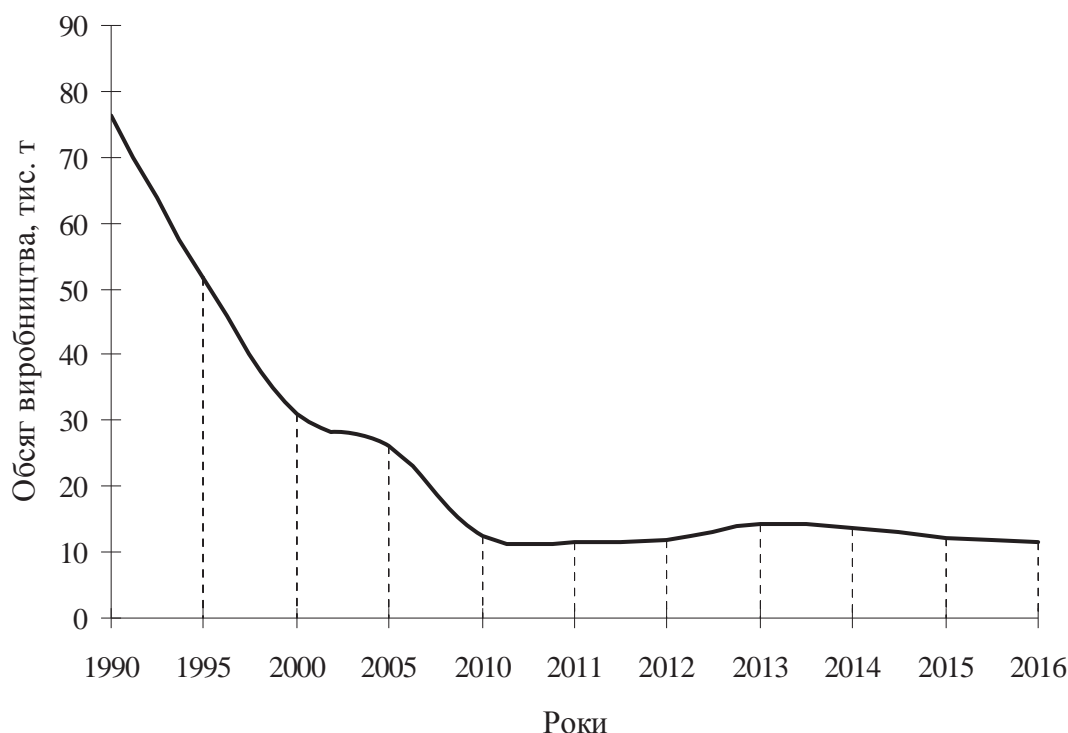

Рис. 2. Динаміка обсягів виробництва м'яса яловичини і телятини в усіх категоріях господарств Тернопільської області (у забійній вазі)

З метою нарощування поголів'я сільськогосподарських тварин та виробництва тваринницької продукції в області проводиться реалізація інвестиційних проектів по будівництву та реконструкції тваринницьких комплексів [4]. Однак, як свідчить практика, масштаби впровадження вказаних проектів недостатні навіть для стабілізації наявної кількості поголів'я великої рогатої худоби в краї.

Економічну ефективність виробництва м'яса яловичини можна охарактеризувати системою показників, зокрема: собівартістю, ступенем оплати праці, ціною реалізації, прибутком та рентабельністю. За аналізований період було прослідковано значне зменшення поголів'я великої рогатої худоби на забій. В той же час суттєво збільшилася повна собівартість продукції, що була вироблена під реалізацію. Причиною даної ситуації, яка склалася на ринку є диспаритет цін на промислову та аграрну продукцію, а також низька продуктивність худоби на відгодівлі. В результаті галузь м'ясного скотарства є повністю збитковою. Наприклад, у 2015 р. рівень збитковості виробництва великої рогатої худоби на м'ясо в сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області становив -6,6 %, а загальний обсяг реалізованої ними товарної продукції становив лише 3,7 тис. т, а решта — 8,4 тис. т припадає на особисті селянські господарства населення.

У більшості господарств Тернопільської області генетичний потенціал м'ясної продуктив-

ності реалізується тільки на 55—65 %, бо умови утримання, а особливо відгодівлі не відповідають потребам тварин. За сприятливих умов вирощування тварин середньодобові прирости могли б сягати 1000 г і більше, проте порушенні технологічні умови утримання худоби зумовили більш низькі прирости молодняка в регіоні.

Слід зауважити, що наявність постійних коливань чисельності великої рогатої худоби за певних обставин інколи не дозволяє в досліджуваному періоді однозначно відповісти на питання про зростання чи стабілізацію досліджуваної галузі, оскільки це може бути спричинене стрибками певних строкових циклічних коливань. Тому існує необхідність розробки й обґрунтування критеріїв та показників стабілізації/зростання чисельності поголів'я великої рогатої худоби, що були б однозначними. В їх основу необхідно покласти явище циклічного відтворення чисельності поголів'я, враховуючи, що його ріст буває тоді, коли мінімум поголів'я телят у майбутньому періоді є більшим від попереднього мінімального значення певного середньострокового коливання.

Визначення параметрів циклічних коливань дозволяють створити науково обґрунтовану економічну систему прогнозування тенденції розвитку поголів'я тварин у скотарстві, а також їх чисельності.

Закономірності відтворення поголів'я ВРХ є основою цільового регулювання економічних процесів на ринку яловичини та безпосередньо у галузі скотарства, відсутність якого є недо-

ліком системи прогнозування в минулому, а тому результати нашого дослідження можуть бути першим етапом для розробки сучасного економічного механізму аграрної політики у даній галузі.

Для збільшення кількості поголів'я м'ясної худоби, підвищення її продуктивності та виробництва якісного м'яса яловичини, важливе значення має надання державою дотації на утримання кожної продуктивної м'ясної корови шляхом компенсації нормативних витрат на її вирощування, як це практикується у країнах із розвинутою ринковою економікою.

Якщо врахувати, що на перспективу поставлено завдання щодо значного збільшення чисельності м'ясної худоби, то це можливо лише за рахунок розширення мережі племінних ферм і господарств з повним оборотом стада з поголів'ям до 15—20 % від загальної чисельності [5, с. 2].

Як видно з рисунка 2, наразі у всіх категоріях господарств Тернопільської області спостерігається подальше зменшення обсягів виробництва м'яса яловичини і телятини.

Основними суб'єктами на ринку яловичини, які здійснюють закупівлі продукції з метою дальшої переробки і виготовлення товарів, є підприємства і заготівельні організації м'ясопереробної промисловості

Аналізуючи сучасний етап розвитку сировинного і продовольчого ринку яловичини, прослідковується ряд закономірностей, яким притаманний:

- розвиток маркетингу галузі, пошук нових каналів збуту, розрахунок маркетингових ходів, для отримання максимального прибутку і задоволення потреб споживачів;

- низький ступінь адаптації аграрного виробництва, а також промислової переробки яловичини, нерозвиненість сировинного ринку телятини, монополізація м'ясопереробних підприємств області;

- імпорتنі поставки яловичини і економічні збитки, які прямо пов'язані з реалізацією "тіньового" імпорту;

- швидка переорієнтація маркетингових каналів збуту продукції зумовлена формуванням нових економічних стратегій розвитку в агропромисловому комплексі країни.

Однією із причин, які обумовлюють тривале зменшення поголів'я великої рогатої худоби в Тернопільській області, є зниження попиту на яловичину і телятину з боку м'ясопереробних підприємств. Ще на початку 90-х років більше 65% м'яса великої рогатої худоби споживалося населенням у вигляді різних готових м'ясних і ковбасних виробів. Починаючи з 1998 р., переробники масово стали змінювати рецептури ковбас, замінюючи яловичину м'ясом птиці, а також різними субпродуктами, що іноді призводило до парадоксальної ситуації: закупівельні ціни на яловичину

знижувалися на 10—15 %, при цьому ціни на ковбасні вироби демонстрували зростання на 15—20% [6, с. 67].

На основі проведеного аналізу можна запропонувати окремі рекомендації щодо поліпшення економічного механізму розвитку регіонального ринку яловичини, який повинен ґрунтуватися на ефективній і перспективній системі вирощування та відгодівлі ВРХ. Ця система повинна поєднувати в собі сезонність отелень з рівномірним, незалежним від сезону року, просуванням великовагової худоби м'ясопереробним підприємствам. Така система була вже впровадженою в деяких підприємствах України. Рівномірність цілорічного продажу худоби м'ясопереробним підприємствам при використанні та збереженні сезонних отелень була досягнута завдяки використанню трьох фундаментальних схем вирощування, а також відгодівлі молодняку ВРХ: помірно-інтенсивної, безперервно-інтенсивної і змінно-інтенсивної. За цією схемою підприємства галузі у травні-липні внаслідок інтенсивної відгодівлі молодняку здають на м'ясокомбінат тварин у віці 14—15 місяців масою 370—400 кг; а в серпні — жовтні реалізують худобу масою не менше 380—430 кг у 15—18-місячному віці після відгодівлі на пасовищах, де є ділянки з культурами зеленого конвеєра; в жовтні — грудні проходить реалізація тварин масою від 400 до 480 кг у 19 місяців внаслідок відгодівлі на усіх видах кормів реалізують на м'ясо ВРХ пізніх строків народження, які досягли маси в 350—400 кг. Різних корів і бугайців, які не мають племінних та інших цінностей, потрібно ставити на відгодівлю в осінній і зимовий період, а потім реалізувати в першому кварталі або ставити на відгодівлю і збувати на м'ясо в кінці літа.

Постійне скорочення чисельності великої рогатої худоби в області зумовлене цілим рядом факторів і причин. Зокрема нестабільною економічною ситуацією в країні, низькими доходами громадян, що в свою чергу зумовило виїзд населення досліджуваного регіону в інші країни, а Тернопільська і Львівська області є лідерами за кількістю заробітчан — це спричинює неможливість використання виробничого потенціалу області, оскільки широкі верстви селян та виробників все менше зацікавлені в розвитку тваринництва. Найголовнішим чинником такої ситуації на регіональному ринку яловичини є економічна незацікавленість виробників вкладати капітал у вирощування великої рогатої худоби та її реалізацію. Увага звертається на те, що занижені ціни закупівлі тварин навіть не повністю забезпечують простого відтворення у галузі, а з іншої сторони — завищені ціни роздрібною торгівлі на м'ясо яловичини дають надприбутки посередникам, таким чином зацікавленість продукцією яловичини зменшується за рахунок низької купівельної спроможності кінцевих споживачів.

Негативні зміни у відтворенні чисельності поголів'я великої рогатої худоби супроводжуються збільшенням затрат на виробництво одиниці продукції, а темпи зростання цін реалізації на продукцію м'ясного скотарства не дозволяють вивести галузь у розряд прибуткових [7, с. 108—114].

Вся галузь скотарства має важливе значення для вітчизняної економіки, але її нинішній стан вказує про катастрофічні кризові явища. Насамперед йдеться не просто про зменшення поголів'я худоби, а про цілковите руйнування виробничого і племінного потенціалу галузі, що загрожує її повною ліквідацією в перспективі та є викликом ефективному розвитку аграрного ринку Тернопільщини.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У Тернопільській області спостерігається посилення регіонального поділу районів за кількістю утримуваного в них поголів'я великої рогатої худоби, а його загальна чисельність знаходиться на найнижчому досі історичному рівні за весь період існування області.

Зменшення кількості утримуваного стада великої рогатої худоби негативно вплинуло на обсяги виробництва і реалізації яловичини в регіоні та на ефективність функціонування аграрного ринку в цілому. Однак, не зважаючи на всі негативні показники динаміки розвитку галузі, існує можливість забезпечення рентабельного використання наявних ресурсів виробництва у скотарстві. Виробництво яловичини в області могло б бути прибутковим за умов досягнення сільськогосподарськими виробниками максимальних цін продажу і за можливості мінімальних затрат на виробництво продукції, що зафіксовані в регіоні, тобто мінімального рівня собівартості, що нині склався в окремих господарствах і районах Тернопільщини.

Розвиток економічного механізму регіонального ринку яловичини повинен передбачити введення нових продуктивних систем, які дозволять утримувати рентабельне господарство усіма категоріями товаровиробників. Регіональна аграрна економічна політика у галузі скотарства та стосовно ринку яловичини повинна бути збалансована і спрямована на забезпечення оптимальних умов діяльності безпосередніх виробників, котрі отримують дохід від господарської діяльності, так, щоб вони використовували його раціонально для розрахунків з бюджетом області і банками, а інша частина має залишатися в їх розпорядженні для виробничої діяльності у галузі.

Література:

1. Скидан О.В. Аграрна політика України в період ринкової трансформації: моногр. / О.В. Скидан. — Житомир: Вид-во "Житомирський

національний агроекологічний університет", 2008. — 376 с.

2. Пуцентейло П.Р. Конкуренентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: моногр. / П.Р. Пуцентейло. — Тернопіль: ВПЦ "Економічна думка ТНЕУ", 2011. — 420 с.

3. Поголів'я великої рогатої худоби Кременецького району катастрофічно зменшилось [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kremenets.pp.ua/2016/05/106_97.html

4. Звіт про роботу обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/72514>.

5. Калашников В. Мясное скотоводство: состояние, проблемы и перспективы развития / В. Калашников, Х. Амерханов, В. Левахин // Молочное и мясное скотоводство. — 2010. — № 1. — С. 2—5.

6. Пархомець М.К. Аналіз сучасного стану розвитку м'ясного скотарства в Україні / М.К. Пархомець, П.Р. Пуцентейло // Інноваційна економіка. — 2009. — № 3 (13). — С. 67.

7. Місюк М.В. Ринок продукції скотарства: монографія / М.В. Місюк — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 330 с.

References:

1. Skydan, O.V. (2008), *Ahrarna polityka Ukrainy v period rynkovoї transformatsii* [Agricultural policy of Ukraine during market transformation], *Vyd-vo "Zhytomyr's'kyj natsional'nyj ahroekolohichnyj universytet"*, Zhytomyr, Ukraine.

2. Putsentejlo, P.R. (2011), *Konkurentospromozhnist' m'iasnoho skotarstva Ukrainy: teoriia i praktyka* [The competitiveness of beef cattle Ukraine: Theory and Practice], *VPTs Ekonomichna dumka TNEU, Ternopil'*, Ukraine.

3. Pul's Kremetsia (2016), "The number of cattle has decreased dramatically Kremenets district", available at: http://www.kremenets.pp.ua/2016/05/106_97.html (Accessed 04 April 2017).

4. Ternopil Regional State Administration (2014), "Report of the Regional State Administration", available at: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/72514.htm?light-words=%D1%8F%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0> (Accessed 04 April 2017).

5. Kalashnykov, V. Amerkhanov, Kh. Levakhyn, V. (2010), "Meat cattle breeding: state, problems and development prospects", *Molochnoe y miasnoe skotovodstvo*, vol. 1, pp. 2—5.

6. Parkhomets', M.K. Putsentejlo, P.R. (2009), "Analysis of the current state of beef cattle in Ukraine", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 3 (13), pp. 67.

7. Misiuk, M.V. (2012), *Rynok produktsii skotarstva* [Livestock Market Products], *NNTs IAE, Kyiv*, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2017 р.